

Asia: VN/3215/2021

Väliraportti: Vapaa!-Fri! -hanke vapaaehtoistoiminnan edistämiseksi ikääntyvässä yhteiskunnassa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää aktiivista ja monipuolista vapaaehtoistojen kenttää kannatettava asiana. Vapaaehtoistoiminta luo positiivisia vaikutuksia yhteiskuntaan monella eri tasolla. Ensinnäkin vapaaehtoistoiminta täydentää julkisen sektorin tarjoamia palveluita, jolloin palveluiden saavutettavuus ja kattavuus paranee. On tärkeää vahvistaa hyvinvointia ja toimintakykyä tukevia toimintoja sekä tukea väestön osallisuutta ja yhdenvertaista osallistumista yhteiskuntaan. Toiseksi vapaaehtoistoiminta lisää vapaaehtoistoinnassa mukana olevien hyvinvointia ja osallisuutta yhteiskunnassa. Nämä positiiviset vaikutukset kumuloituvat ja säteilevät laajemminkin yhteiskuntaan.

Vapaa!-Fri! -hankkeen väliraportin mukaan vapaaehtoistoiminnan on havaittu olevan murroksessa useiden eri syiden vuoksi. Keskeisinä syinä raportissa mainitaan Suomen väestö- ja ikärakenteen muutos ja monimuotoistuminen sekä järjestökentän ammattimaistuminen. Valtuutettu toteaa, että vapaaehtoistoiminnan positiivisten yhteiskunnallisten vaikutusten sekä yksilötason vaikutusten vuoksi, mahdollisimman monella tulisi olla mahdollisuus osallistua vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen kynnyks tulisi olla matala, jotta eri ikäisten ja erilaisista taustoista tulevien henkilöiden osallistuminen toimintaan olisi mahdollisimman helppoa. Esimerkiksi etniseen tai uskonnolliseen vähemmistöön kuuluvien henkilöiden sekä vammaisten henkilöiden osallisuus on tärkeää, koska toimintaan osallistuvien monimuotoisuus edesauttaa uusien ajatusten ja näkökulmien syntyä. Iäkkäät henkilöt ovat erittäin aktiivisia vapaaehtoistoinnassa ja heidän kohdallaan toimintakyvyn heikkeneminen on usein taustalla, kun vapaaehtoistoiminta loppuu. On tärkeää turvata mahdollisuus toimia vapaaehtoisena toimintakyvyn muutoksista huolimatta. Vapaaehtoistoimintaan osallistuvien toimijoiden monimuotoistuminen voi myös olla keino estää yhteiskunnallista polarisoitumista ja luoda sosiaalista yhteenkuuluvuutta.

Siltä osin, kun vapaaehtoistoimintaa rahoitetaan julkisin varoin, on huolehdittava siitä, että rahoitusta saavat toimijat sitoutuvat yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen. Tämä ei rajoita toimijan mahdollisuutta suunnata toimintaansa esimerkiksi nuorille. Rahoitukseen on myös hyvä tarjota positiivisen erityiskohtelun välineitä niin, että ryhmät, jotka ovat aliedustettuina harrastustoiminnassa, saavat tietoa ja mahdollisuuksia osallistua.

Valtuutettu toteaa, että vapaaehtoistoiminta ei saa korvata julkisen sektorin järjestämiä lakisääteisiä palveluita. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa julkisten palveluiden alimitoitus ja -resursointi näkyy jo nyt, ja tällä on vaikutusta erityisesti haavoittuvassa oleviin henkilöihin. Alimitoitettut julkiset palvelut näkyvät muun muassa vammaispalveluissa, myös subjektiivisten oikeuksien piirissä olevien palveluiden kohdalla. Julkisen vallan järjestämien palveluiden ohella vapaaehtoistoiminta on hyvä ja tärkeä lisä, mutta se ei saa johtaa lakisääteisten palveluiden alasajoon tai palveluiden alimitoitukseen julkisen talouden säästöjen hakemiseksi.

Leimio Marko

Yhdenvertaisuusvaltuutettu - Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto